

MARIUSZ BRYL
UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA

JAN BOŁOZ ANTONIEWICZ (1858–1922)

I. TEKST PIERWSZY

Jan Bołoz Antoniewicz dla historii sztuki narodził się w 1885 roku, gdy w „Pamiętniku Akademii Umiejętności w Krakowie” ukazała się jego rozprawa *O średniowiecznych źródłach do rzeźb znajdujących się na szkatulce z kości słoniowej, w skarbcu katedry na Wawelu*¹. Nobilitowana entuzjastyczną recenzją profesora Mariana Sokołowskiego, największego miejscowego autorytetu w naszej dyscyplinie², publikacja ujawniła – i to w sposób tyleż spektakularny, ile całkowicie niespodziewany – historycznoartystyczne kwalifikacje młodego filologa, stając się – ale to dopiero w stosunkowo odległej przyszłości – przepustką do akademickiej kariery na Uniwersytecie Lwowskim. Datę narodzin już znamy, a – zapytajmy, trzymając się biologicznej metaforyki – kiedy nastąpiło poczęcie? W pytaniu o kiedy kryje się jednak ważniejsze – dlaczego? Co sprawiło, że w głowie Antoniewicza zrodziła się (poczęła) ta – jak się miało okazać wielce szczęśliwa dla naszej dyscypliny – myśl wejścia na teren nigdy dotąd przez niego nieuprawiany? Nieuprawiany i zupełnie nieuwzględniany w ścieżce uniwersyteckiej specjalizacji³, częściowo co prawda narzuconej przez rodzinną tradycję⁴, ale po części też, i to tej decydującej, wybieranej samodzielnie⁵.

¹ Tom 5, s. 172–240. Rozprawa ukazała się również w oddzielnej odbitce (Kraków 1885).

² „Przegląd Polski”, 78, 1885, s. 572–576. W zakończeniu Sokołowski pisał o rozprawie Bołoz: „Należy ona do tych rzadkich objawów, które rozszerzają przed nami horyzont i przyczyniają się do ożywienia ojczystej naukowej gleby prądem europejskiego powietrza” (*ibidem*, s. 576).

³ Studia uniwersyteckie Bołoz przedstawiają się w przybliżeniu następująco: Uniwersytet Jagielloński 1876–1880 (prawo, germanistyka), Królewski Uniwersytet we Wrocławiu 1880/1881 (jeden semestr; germanistyka), Uniwersytet Ludwiga Maksymiliana w Monachium 1881–1882 i 1883/1884 (w sumie cztery semestry; germanistyka, romanistyka i estetyka).

⁴ Przyjaciół Bołoz Leon Piniński ujął to w ten sposób: „Nie pociągały go tedy ani nauki ściśle, ani filozofia, a najmniej prawo, które, ulegając życzeniom ojca, studiował wprawdzie zrazu, lecz wkrótce zmienił na kursy literatury” (L. Piniński, *Jan Bołoz Antoniewicz. Wspomnienie pośmiertne*, „Przegląd Współczesny” III, 1922, s. 199–208 [tu s. 199]). Jak wynika z dokumentów, studentem Wydziału Prawa był Bołoz przez cały czas studiów krakowskich (od 1876/1877 do 1879/1880) i tutaj też otrzymał absolutorium (31 X 1880). Dwukrotnie podchodził do państwowego egzaminu „historyczno-prawniczego”, obowiązkowego dla studentów prawa po czterech semestrach nauki: 22 VII 1878 – bez powodzenia; i 21 III 1879 – z powodzeniem (M. Barcik i in., *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae 1850–1918, A–D*; red. J. Michałewicz, Kraków 1999, s. 42). Kolejnych egzaminów prawniczych (sądowego i politycznego), niekoniecznych z punktu widzenia studiów, ale koniecznych do uznania pełnego wykształcenia prawniczego – Bołoz już nie zdawał. W jednym z listów do Władysława Łozińskiego (Kraków, Biblioteka Jagiellońska, sygn. 10064 III) z 1889 roku Bołoz pisze o okresie swoich studiów prawniczych jako straconych latach.

⁵ Tak należy rozumieć wspomnianą przez Pinińskiego zmianę „na kursy literatury”, która zaowocowała podwójnym rygorozum na Wydziale Filozoficznym: pierwszym z literatury niemieckiej (13 VII 1880) i drugim z filozofii (5 XI 1880). Dzień później (6 XI 1880) został Bołoz doktorem filozofii na podstawie rozprawy *Über die Entstehung des Schillerschen Demetrius* (*ibidem*). Choć jej promotorem był Józef Łepkowski, to jednak za najważniejszego mentora naukowego Bołoz w okresie studiów krakowskich należy uznać profesora literatury niemieckiej Thomasa Bratranka, zajmującego się literaturą okresu *Sturm und Drang*, w tym głównie twórczością Goethego, z którego rodziną pozostawał w bliskich stosunkach. Zgodnie z dokumentacją w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Bołoz już od drugiego semestru był stałym słuchaczem jego wykładów.